

АЛЕКСАНДЪР ГОРБОВСКИ

ИГРА В ПРАЗНА ЗАЛА

Превод от руски: Наталия Дюлгерова, 1981

chitanka.info

Анджей още нищо не беше решил. Той не беше решил изобщо дали ще го направи. Твърде много беше неизвестното. Твърда много неща бяха против.

Така говореше той на себе си. Така повтаряше.

Изтичаше седемнадесетият час, откакто с амфибията, в която беше Оера, се загуби връзката. Изтичаше седемнадесетият час, откакто оттам, от района на Железните Скали непрекъснато звучеше нейният тънък, като писък на комар, радиозумер.

Той беше ходил в района на Железните Скали. И сега си представяше всичко така ясно, като че ли беше пред очите му. Той виждаше жълтата мараня, жълтата мъгла, която запълваше пространството. И в нея, в ниските ѝ слоеве — редки езерца, лилави ивици. Понякога лилавото бавно течеше и се преливаше между полекото — жълто, но не се смесваше с него. Едно трепване, един лек дъх на вятър и всичко там започваше да се движи.

Някъде там, в тази прозрачна мараня беше сега Оера. Там бе и бялата плоска леща на нейната амфибия.

Ако се включеха уредите за следене, мъглата изчезваше. На екраните оставаше само лека мъгла, размиваща контурите на отдалечените предмети. И тогава се виждаха скалите. Или това, което условно можеше да се назове с тази дума, защото друга нямаше. То най-много напомняше гигантска шлага — нещо гъбесто, нещо спекло се в шуплите и с отворите, с арките, дълги стотици метри. И там в огромните дълбочини, в плетениците и проходите плуваше сега сигналът за помощ — тънкият писък на радиозумера. Многократно отразен, той се разливаше на вълни, ту се усилваше, ту отслабваше. Сякаш сигналът беше навсякъде. И невъзможно беше да се намери мястото, точката, от която той се излъчваше.

Представяйки си всички тези картини и мислейки за това, Анджей разбираше, че го прави, за да не мисли за другото. За да не мисли за главното — за решението, което му се налагаше да вземе. Докато още имаше възможност да го направи.

Анджей беше сам в станцията. Другите двама от сутринта се намираха там, в лабиринта на Железните Скали. Но той знаеше, те няма да я намерят. Това беше невъзможно. Почти невъзможно. Единственият, който можеше да помогне беше навярно той самият. Но сега той се стараеше да не мисли за това. След всичко, което стана, което се случи

с него, отвращението му към риска беше твърде голямо. И Анджей не беше уверен, не знаеше, ще съумее ли да го надвие.

Безкрайните коридори, по които вървеше, бяха пусати. Безлюдни стълби и преходи. Но само по себе си тази пустота, това безлюдие беше съвсем друго, не такова, каквото можеше да бъде в други обитавани светове.

Той вървеше и блестящите перила, ръкохватките на аварийните сигнали и илюминаторите многократно го отразяваха. Те го отразяваха висок, златокос, в черна, със сребрист блясък униформа, падаща до петите му. Навярно и наистина той беше достоен за нещо по-добро, отколкото за това облекло, за тази Станция и за този мъчителен избор, пред който се намираше.

Дългият коридор завършваше с площадка. А по-нататък имаше само една врата — плосък квадрат. Раирана врата в зала, където нямаше никой.

Впрочем, това още нищо не означаваше, че той стоеше тук, пред тази врата. Това още нищо не означаваше.

Той направи така, че образът на Оера изникна изведнъж на стената. Беше двумерен и плосък. Беше това, което някога се наричаше „портрет“. Ако „портретът“ се движеше или произнасяше думи, тогава това би се наричало „кино“. Някога той се интересуваше от история, затова знаеше за него.

Той направи така, че изображението да стане обемно. Сега Оера, изглеждаше, беше такава, каквато си бе действително: същите бадемови очи, същата черна коса до раменете, лилаво кимоно.

Той я гледаше. Опита се да я види така, като че ли я виждаше за пръв път. Но не можа. И тогава, преставайки да задържа изображението, му позволи бавно да се разтвори във въздуха.

„Холография“. Най-после той си спомни тази дума. Така се наричаха тези изображения някога. „Холография“. Образите, които пораждаше тя, бяха обемни, но призрачни и безплътни. Като изображението на Оера, което току-що беше тук. Неизвестно на кого са били нужни те, тези призраци. Но навярно все пак са били нужни — докато преди двеста години професор Минц не създаде своите „фантоми“. Тримерните изображения станаха като живи. Възможно е това да са били някакви полета, суперполета, хиперполета — които приемаха контура на предмета. Сега, ако протегнеш ръка, ръката не

преминаваше през образа, като през пустота, като през призрак, а опираше в твърдина, в твърдината на фантома. Докато течеше сеансът, докато работеше преподавателят, изображението на стената беше подобно на истинска стена и дланта можеше да почувства нейната грапавост и нейната твърдост. Изображението на стола ставаше подобно на истинския стол — него можеше да го докоснеш с ръка, на него можеше да се седне.

И — човекът. Изображението на човека също.

Той не се осмели да помисли за това. Даже не в мислите, а с нещо което беше пред мислите, той си представи изведнъж, че Оера не е намерена. Че нейното изображение, нейният „фантом“ — това е всичко, което има в него, което му е останало. И само от това, от един само опит да си представи това, Анджей почувствува в сърцето си пустота и студ.

И макар веднага да разбра, че това не е така, че Оера съществува и е жива, че има още цели осем часа, за да я намерят — сянката от този студ и пустота, споменът за тях остана.

Той не бутна веднага раираната врата, а се забави една-две секунди. Като че ли да престъпиш прага означаваше нещо. И сякаш за да забави, за да отложи, отнякъде от гънките, от дълбочината на своето облекло той извади калъфа и, разтваряйки го, изтегли лимоненожълт кристал.

Всичко беше записано, всичко се съдържаше в него, в този кристал: последният им разговор и стаята, и Оера, преди да тръгне. Преди бялата леща на нейната амфибия да я отведе в дебрите на Железните Скали. Анджей така и не й каза, че е направил запис. Той и сам не знаеше защо прави това. Навярно, действително с годините ние ставаме сантиментални и в постъпките ни започва да присъствува нещо като: „някога“ аз ще си спомням това.

Кристалът беше хладен. Сам не знаейки защо, той погледна през него светлината, но не видя нищо, освен дълги лимонени отблясъци.

Квадратът на раираната врата беше стоманен и масивен. Той я дръпна към себе си, вратата с мъка бавно се отвори. И веднага се затвори след него, едва влязъл.

Залата беше празна. Съвършено празна. Само стени и таван. Такива стоманени като вратата стени. Същият стоманен таван.

С привично движение на ръката той напипа в стената устройството, с длан отмести ключалката и пусна кристала в дълбочината. Светлината в залата започна да намалява и угасна.

Но това също още не означаваше нищо. Той още можеше пипнешком да намери вратата, да я отвори и да излезе.

В далечния край на залата на пода трептеше неголям кръг. Той се отпрати към този кръг и застана в него. Именно там, именно на това място се намираше той в стаята на Оера, когато започна записът. Сега всичко зависеше от това, ще съумее ли веднага Анджей да намери това положение, тази поза, в която беше тогава.

Това беше като в музикална кутийка — има ключ, има ключалка. Ключалка — някакъв обем в пределите на осветения кръг, единствен и определен. А ключът — това е самият той. След като той запълни този обем, след като намери нужната поза — ключът ще влезе в ключалката, музиката ще засвири и фигурките ще започнат своя танц.

Но докато това още не е станало, докато още не се е случило, той можеше да се откаже и да прекрати всичко. И самата мисъл, че обратният път е открит, че той е свободен, му позволяваше да върви нататък и още по-нататък към тази черта, където обратен път вече нямаше.

Залата, между другото, бавно се преобразяваше. Контурите на някакви предмети смътно изплуваха наоколо. Сега това вече не беше тази зала, в която той влезе. То беше помещение, изтеглено и огънато, с ред илюминатори покрай една от външните стени. Удължени, с неправилна форма, те излъчваха жълта, невярна светлина. Кривейки очи, той можеше да види в тях жълта мъгла, която на неподвижни кълбета се стремеше нагоре.

Когато мъглата се вдигаше — това означаваше утро. Записът възпроизвеждаше утро.

Оера също беше тук. Както преди, не изменяйки позата, той можеше да я види неподвижна, като манекен, замряла полуобърната. Позната гримаса на полуотворената уста, чертите на лицето ѝ и цялата фигура бяха още неопределени и неясни.

Анджей помръдна ръка едва сгъвайки пръсти. Струваше му се, че именно така стоеше той, когато започна записа. Той наведе глава едва отмествайки крак. И всеки път, с крайчеца на окото, със страничното си

зрение, той виждаше как заобикалящият го сега свят придобиваше все по-голяма ясност.

Но както и преди, той още не беше престъпил чертата. Както и преди, той беше свободен да излезе от кръга. Една само крачка, едно движение — и този призрачен свят ще се разтопи, ще се разпадне, ще изчезне.

Така говореше, така повтаряше той на себе си.

И изведнъж в някакъв миг това стана.

— ... винаги съвсем малко. — Продължавайки движението, Оера протегна ръка и свивайки два пръста му показваше, колко малко.

Това беше като изстрел. Когато бавно натискаш спусъка на бластера — на микрон, и още, и не се случва нищо. И изведнъж — в някакво мигновение, в някаква частица от движението — избухване.

— Някои го заливат с гореща вода. — Тя отвори широко очи и изобрази на лицето си ужас. — Но това не е вярно! Съвсем не е вярно. Трябва само със студена. Непременно със студена. Ето толкова!

Тя отново събра пръстите, показвайки колко именно.

Той помнеше за какво ставаше дума. И помнеше какво отговори тогава. И сега, слушайки какво говореше тя и знаейки какво щя каже тя, той чакаше само тази пауза, за да вмъкне фразата, която вече беше произнесъл веднъж.

— А ето Лукреций не го прави така — той се постара думите му да прозвучат също така, както тогава в действителност. — Лукреций го прави другояче.

Оера като че ли само това и чакаше. Тя се изви като котка. Тя го погледна, сякаш искаше да се убеди, че той наистина произнесе това. И тогава, само след това, се отметна назад и се разсмя гневно:

— Кой? Лукреций! Той ли...

Поразително е все пак как умееше тя да придава такова значение на дреболии! Това, как да вариш кафе, сънят, който ти се е присънил вчера, новата прическа — всичко това израстваше в нейните очи във вселенски мащаби, в мащаби космически. Той не можеше така. Той така не умееше. Макар че се стараше повече заради съзвучието.

Сега жълтата мъгла зад илюминатора, кълбейки се, стремително се вдигаше нагоре. Той знаеше, че към пладне нейното движение постепенно ще се забави, за да спре по-късно изобщо. А вечерта ще

започне обратното — жълтите къдрици и кълбета бавно ще плъзнат надолу. Така беше всеки ден. Така беше винаги.

Анджей стоеше и гледаше мъглата, слушайки зад себе си нейния глас и стараейки се да се вживее в ставащото. Стараейки се да произнася не само същите думи, но и да мисли и да чувствава както тогава, когато всичко наоколо беше истинско. Минавайки, повтаряйки себе си, той премести креслото. Така направи и тогава. Но сега, усещайки под ръката си неговата кадифена облегалка, той не можеше да не помисли, че това кресло, както и всичко останало тук го няма... Че всичко това е само проекция на сили, пресичане на полета, фантоми. Но веднага се постара да прогони тази мисъл и да не мисли за това.

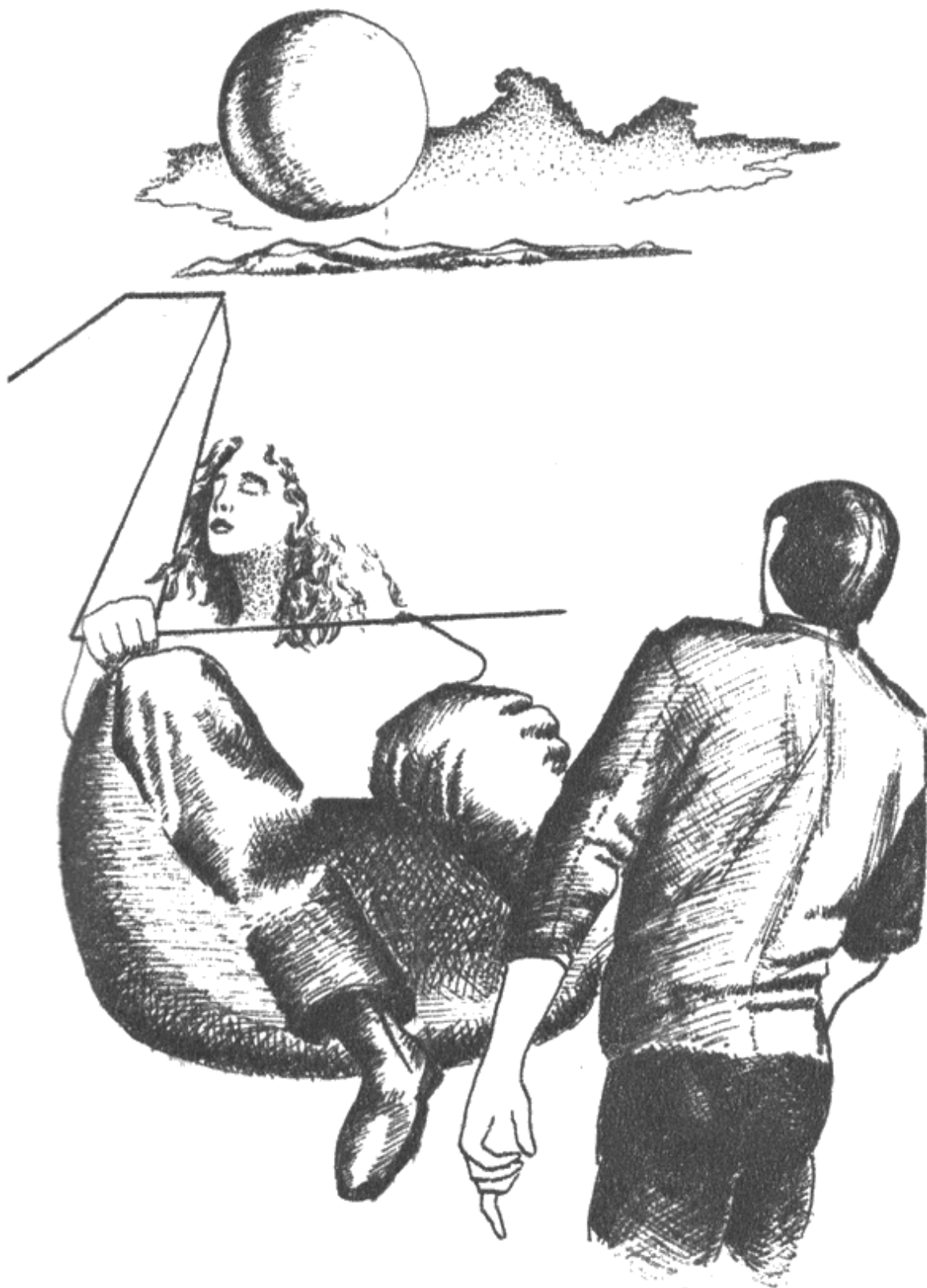
Той едва не забрави, едва не пропусна своята реплика. Но все пак успя, навреме успя. Междувпрочем, всичко вървеше така, както трябваше да бъде. Както и трябваше да бъде, за да може след час или два, когато в кристала се свърши записът, да се стопи безследно. И той ще остане отново сам в правната зала.

— ... Е и какво тогава?

Той вдигна рамена.

— Нищо.

— А пък аз мисля другояче, съвсем другояче — Оера се отметна назад в креслото и се полюшваше в него, сложила тънките си ръце зад главата. — Аз мисля, че в нас, като в огледало се отразява всичко, което е около нас — и форма, и цвят, и звуци. Когато върху мене е това — тя докосна с ръка облеклото си, — това не означава просто, че аз така съм облечена. Това значи, че сега аз съм такава. Аз например, никога няма да седна, ако съм в лилаво, там, на това кресло. На червено — лилаво не върви.

— Даже когато си сама? — както някога, както тогава, в действителност се усъмни той.

— Разбира се! — Тя се учуди на въпроса.

— Но ако си сама, тебе никой не те вижда. И самата ти не се виждаш. Какво лошо може да има в това?

Тя втренчено го погледна. Той сериозно ли мисли така?

— Жал ми е за тебе. Ти разсъждаваш като варварин. Струва ми се, така се казва това. И какво от това, че аз не виждам! Аз не виждам себе си, но аз го знам. Зная, че седейки в лилаво на червено, аз изглеждам неестетично. Нима като правиш лошо, но никой не те вижда, това вече не е лошо?

Разбира се, дреболия, разговор за нищо. Но отново всичко, до което тя ся докосваше, ставаше необичайно важно и значимо.

Той помисли: колко хубаво би било ето така да седиш и да разговаряш с нея, незабелязано милвайки с поглед всеки неин жест, формата на ръцете ѝ, извивката на лицето. Това може би така щеше да бъде, ако не бяха тези Железни Скали, ако не беше този зумер, крещящ оттам седемнадесет часа подред.

Той знаеше, че ще направи това, заради което е тук. Той ще направи всичко, което трябва, за да я намери.

Те седяха един срещу друг и тъмната ниска масичка, с тънки, извити крачка, ги разделяше. На нея имаше прозрачни съдове и бели чашки. Те пиеха чай — ето какво правеха те сега. Пиеха чай. Изящната чаша прозираше в тънката ѝ ръка. И той отново почувствува това, което помисли тогава. Ръката ѝ е възникнала от небитието, само за това, веднъж да подържи тази чашка или чашката е била създадена от някого, който е предчувствувал именно тази ръка?

— Искан ми се — продължаваше тя, и чашката, звънвайки, тихо се върна на чинийката, — иска ми се понякога да ме обкръжават други предмети и стени. От друг вид, с друг цвят. Това, което е около нас, трябва да се променя така, както и ние сменяме облеклото — по настроение...

Тя премести поглед върху илюминаторите, където жълтите струи и кълбетата бягаха както преди нагоре.

Той мълчеше, разбърквайки чая с лъжичка.

Така мълчаха те, защото умението да се беседва изисква малко думи. По-скоро това е изкуство на паузите. Когато всеки може да бъде насаме със себе си, с това, за което мисли.

Той виждаше лицето ѝ. Той не се опитваше вече да я възприеме отстрана така, като че ли я виждаше за пръв път. Тези тънки извити вежди. Подвижна уста. Тази рязка линия на скулите. Как да се нарече това, което ги свързваше в едно? Пропорции? Вътрешен ритъм? Или както говорят за художника — почерк? Известно е безсилието на думите! Той отново си спомни за чашката в ръката ѝ. Някъде там, някъде близо към това, което почувствува той, се криеше отговорът. Но той не го намираше.

— Даже когато аз излизам от станцията — заговори тя най-последно, — аз го правя навярно, за да разтворя пространството, границите на моето битие.

Той кимна. Той разбираше това. Той разбираше и това, че приближаваше този миг, заради който той започна всичко това. Мигът, в който той трябваше да узнае къде е Оера — точното ниво, сектор или квадрант.

Това не беше така лесно — защото всичко, което възпроизвеждаше кристалът, всяка сцена и всяка дума бяха записани и предопределени. Но ако някой, или нещо нарушеше този синхрон, това веднага предизвикваше „ефект на резонанс“: видимият свят, породен от кристала, започваше да се променя непредсказуемо и неизвестно как. Този ефект можеше да затихне, или обратно — да се разшири безкрайно.

Оера стана. Мина покрай стената. Бавно — натам. И още по-бавно насам. Мигът приближаваше. Той чакаше. Сега тя ще се върне и ще седне в креслото. Тя са върна и седна в креслото. Сега тя ще каже тези думи. И тя каза:

— Аз мислех дали да ти го кажа. Да говоря ли изобщо за това. Струва ми се, че вчера при Железните Скали видях Червеното Кълбо...

„Червеното Кълбо! Ти знаеш ли какао е това? Ти чувала ли си за Червеното Кълбо?“ — така трябваше да възкликне той. Но сега вместо това той бързо попита:

— Къде? Къде си го видяла?

— В сектор „М“.

Той успя да забележи как учудено се повдигнаха веждите ѝ.

— Нивото? Нивото? — Анджей почти извика това. Но беше късно. Тя не успя да отговори. Промените станаха. Чу се рязко съскане,

изсвирване, светлината като че ли помръкна и таванът изведнъж се слегна почти на „четвърт“.

— Нивото... — по инерция повтори той.

Но Оера вече не го чуваше. Тя разбърка с лъжичката чая. Сега тя вече не държеше чашка в ръката си. Ръката ѝ, без пръсти и китка, завършваше сега с бяла чашка. Той не успя още да осъзнае това, не успя да го приеме, когато видя, че очите ѝ станаха като на римските статуи. Те бяха отворени, но покрити с пелена, както и лицето.

Той нито се учуди, нито се изплаши. Той знаеше, че нещо трябваше да се случи. Може би това не е най-страшното. Засега не е най-страшното.

— Червеното Кълбо! Но нали експедицията на Хоуп... — Сега Анджей се опитваше да говори така, сякаш нищо не е станало. Като че ли нищо не е било.

Все пак той узна — сектор „М“. Трябва да се търси в сектор „М“. Но да се мисли за това беше още рано. Той трябваше още да изчака. Той трябваше да устои и да излезе жив от тази зала. Отклоненията, ако те са започнали, не се знае с какво могат да завършат. Какво параноидно бълнуване могат да станат и в какъв кошмар да се превърнат. (Едно от крачетата на масичката се подгъна и се потърка о другото — с привичен птичи жест. Чашките трепнаха, но не паднаха — крачето се върна на мястото си и всичко стана както преди.)

Колко ще продължава това — половин час, час?

— Експедицията на Хоуп е видяла Кълбото само един път... — произнесе Анджей. Дума по дума старателно повтаряше той това, което произнесе тогава.

(Във външната стена изведнъж се проряза око, напълнено с кръв, кръгло, с големина на чинийка и започна да гледа, потрепвайки и мигайки към това, което ставаше тук.)

Анджей изчака паузата, в която Оера трябваше да му отговори и продължи така, сякаш тя го направи. Гласът му не трепереше, той беше почти спокоен. Разбира се, всичко това изобщо не беше приятно, но сега то не беше страшно. Не по-лошо от това, което той преживя и видя. Само Оера да седи така, само да не помръдне! Защото призрак, фантом, излязъл от контрол — ето какво е действително страшното.

Той не забеляза как таванът сякаш едва се повдигна. Като че ли стана по-светло. Може би отклоненията затихват? Може би всичко ще

се върне на своето място?

Ръката на Оера стана нейната ръка и тя държеше сега истинската чашка. Само очите ѝ както преди бяха покрити с пелена.

Анджей продължаваше да говори това, което трябваше, да признася поред, радвайки се, че постепенно всичко се нарежда, всичко се възвръща и става както е било.

Когато Оера му отговори най-после, гласът ѝ не беше веднага такъв, какъвто беше преди. Но и това скоро мина. И разговорът тръгна като предишния, като този, който трябваше да бъде. Той дори не забеляза кога пелената падна от очите ѝ. Оера изцяло стана такава, както преди. Изглеждаше че е както преди. Така можеше да се помисли.

Той не очакваше, не можеше да се надява, че отклоненията ще свършат, ще се изчерпят така бързо.

Като котка, извивайки тялото си, Оера погледна през рамото си към хронометъра, полюшващ се на стената. Както винаги — нагоре и надолу. Нагоре и надолу.

— Време ли ми е вече? Време ли е...

И се разбърза. И започна да се сбогува, гледайки на мъглата зад илюминатора, която едва плуваше сега, вдигайки се нагоре. Записът свършваше. Записът свършваше. Сега всичко трябваше да свърши. Да изчезне, да са разпадне.

И тогава, в последните минути, той все пак се реши. Реши се да попита за нивото. И замря с безразлично лице, очаквайки отговора. Очаквайки някакви нови страшни промени в тези последни оставащи мигове. Но нищо не се случи. Сякаш нищо не се случи от неговите думи, само веждите ѝ пак учудено се повдигнаха на тясното ѝ лице.

— Нивото? — попита тя. — Нивото... — И прегъвайки се, недоумявайки, от упор погледна в очите му. Той наведе поглед. Като че ли наистина беше неискрен в нещо или хитруваше.

Но впрочем така и беше.

— Ти ще дойдеш с мене! — произнесе тя изведнъж и леко стана. — Аз така искам, така съм решила...

Това беше в нейния маниер, в нейния стил.

Това го нямаше в кристала. В записа, който той пазеше.

Тя се отправи към вратата.

Той знаеше, че псевдоврати не могат да се отварят. Но дори ако се отворят, зад тях е — пропаст, зад тях няма нищо. Нищо освен част от

празна зала. Тя отвори вратата. И се огледа, очаквайки го с поглед. Той направи крачка. Втора. Вратата се затвори след него. Той позна коридора — от стаята на Оера. И познатите шест стъпала, които водеха надолу.

— Забравих, забравих да взема... — изтръпна тя и се стрелна обратно. И тогава Анджей разбра как ще стане това. Тя пак ще влезе в тази врата. И тогава ще свърши записът. А той ще остане тук в коридора. Макар че е трудно да се разбере защо той се намира тук, а не в залата.

Но тя не си отиде. Махна с ръка и каза:

— Не е важно. И без него ще мине. — И се обърна към него: — Ти нещо не си весел! Недоволен си! Може би не искаш да тръгнеш с мен?

Той се насили да се усмихне. Хвана я за ръка. Усети ръката ѝ. Ръка на фантом. Фантом?

И тръгна редом с нея по коридора. Той вървеше както винаги отдысно. За да не се виждат белезите. Това място, където бяха белезите, от другата страна на лицето.

Те са спуснаха по стъпалата. Те се отправиха към шлюзовете.

Плоската бяла леща се разтвори, прие ги и се затвори отново. След това крилата на шлюза бавно се разтвориха и жълтата мараня погълна амфибията.

Всичко беше реално. Всичко беше така, като че ли ставаше наистина. Анджей силно стисна едната си ръка с другата. Само за да почувствува, че той, това е той. Че това е истинско.

Оера включи обзора и кълбящата се стена отпред изчезна. В далечината на хоризонта се виждаха начупените зъбери на Железните Скали.

— Червеното Кълбо — започна той, — говорят, че Хоуп...

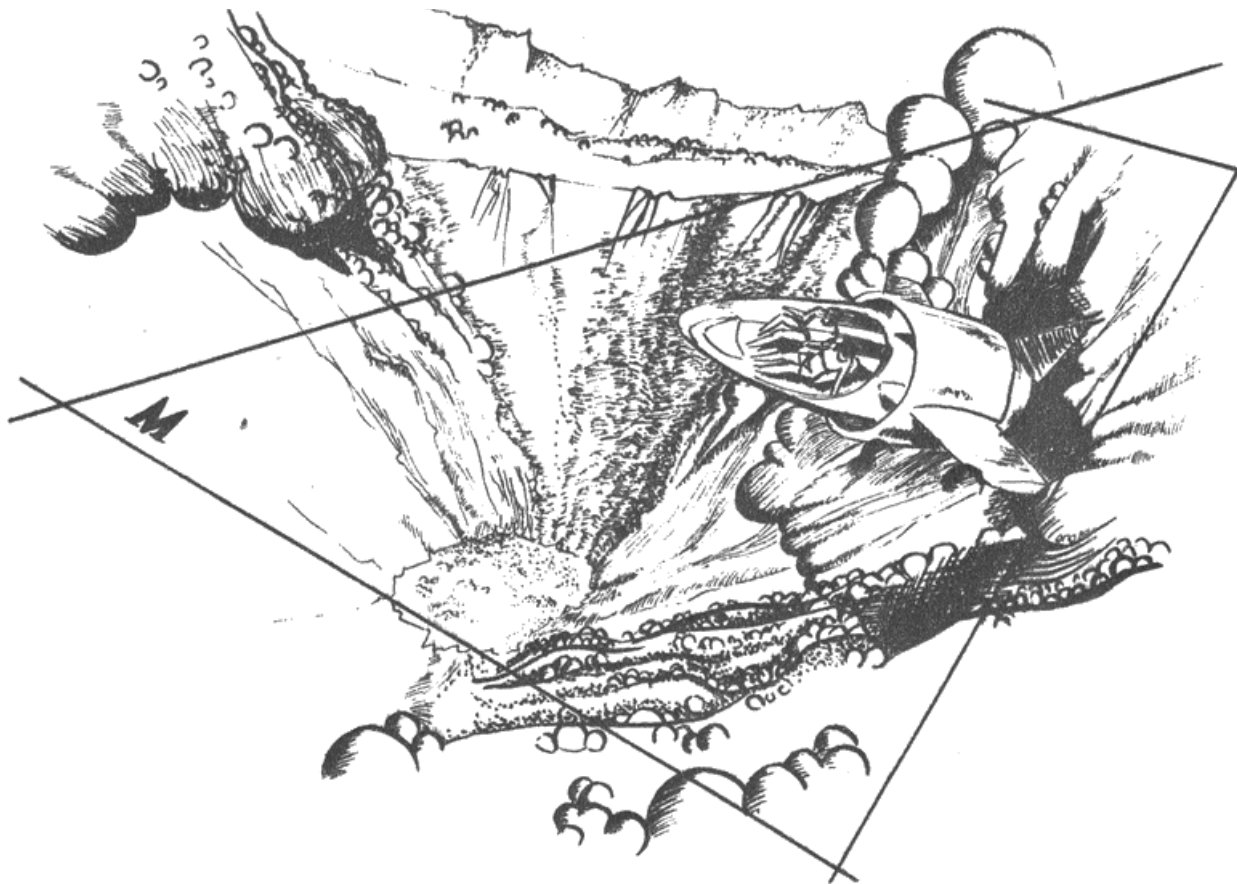
Но тя го прекъсна.

— Все пак ти си варварин. Само варварите мислят, че жената е по-глупава от тях. Аз знам всичко. И за Хоуп. И за Червеното Кълбо.

Той все чакаше кога ще се случи нещо.

Но нищо не се случи.

— Някъде тук — повтаряше тя. — Някъде тук. Близо.

Най-последно това се случи. Действително, в сектор „М“. Под едната от гъбестите арки амфибията се поднесе и здраво се заклини в пукнатината. Когато това още не се беше случило, миг преди това той успя да помисли: „Това е!“ Радвайки се глухо, както се радва човек, оказал се в нещо прав. Дори когато той се е оказал прав в най-лошото.

Единственото, което той знаеше сега, беше това, че няма да ги намерят скоро. Не по-рано от седемнадесет часа. И то ако им провърви. Сигналът за бедствие, тънкият писък на радиозумера плуваше по проходите, отразявайки се многократно. Но на тези двамата, които ги търсиха, той знаеше, не беше възможно да *намерят това* място, тази точка, откъдето той се излъчваше.

Когато най-последно ги намериха, когато излязоха и на буксир се добраха до станцията, той вече знаеше какво ще направи най-напред.

Анджей дръпна към себе си квадрата на раираната врата и тя се отвори, масивна и стоманена. С привично движение той напипа в стената устройството. Той не би се учудил, ако то се окажеше празно. И наистина на него му се стори, че там няма нищо. Но след миг

кристалът, леко стопен и студен, падна в ръката му. Игра в празна зала не трябваше вече да има.

Разказът е публикуван в списание „Космос“, брой 3 от 1981 г.
Илюстрации: Орлин Орошаков

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.